

húsateigurinn

v/ Bjarka Højgaard
møbla- og innrættingararkitekti DMI

Gólvklæðningurinn — 4

Í teimum trimum fyrru þertunum um gólvklæðningar hafi eg nefnt eitt sindur um trægólv, parketgólv, tundur, linoleum, vinyl, glasfipur, keramik, tigulsteinar, natúrsteinar og terrazzo. Í hesum partinum skal eg at enda koma eitt sindur inn á gólv-teppi.

Ráevnið

Ráevnið til gólvteppi kann bítast upp í tveir höfuðbólk: natúruvevni og kemisk evni. Natúruvevnið kann so uppáttur bítast upp í tveir bólk: plantuevni og djóraevni. Planturáevnið kann vera bummull, kokus, hær, jute og sisal, fyrri at nevna nokur. Djóraráevnið kann vera ull av seyði ella geitum.

Tað kemiska ráevnið verður eisini býtt upp í tveir bólk: ráevni úr cellulose (cellulose verður vunnin burtur úr víði og æðrum plantuevnum) og syntetiskum evnum. Celluloseráevnið kann vera viskoserayon, acetatrayon ella triacetat. Tað syntetiska ráevnið kann vera polyamid, polyester, polyacryl, PVC ella polypropylen.

Teppislögini og vevingin

Tey ymisku teppislögini

kunnu bítast upp í hondgjörð (»æktæðe») teppi og maskinframleidd teppi. Hondgjörð teppi eru vovin ella knýtt og koma sum oftast úr londum, har ið arbeiðslønin er lág, sum t.d. í India og Marokko. Hesi teppislögini eru tó so mikið dýr, tá ið tey koma í handlarnar her heima hjá okkum, at tey sum oftast bert verða keypt sum pynnteppe til stovuna. Tey eru hampuliga slitsterk og mugu reingerast við varðsemi. Tey fáast í ymskum støddum og nokur sløg kunnu vendast.

Tey maskinframleiddu gólvteppini eru tó tey, vit kenna eina mest til. Hesi kunnu fáast í øllum longdum og kunnu tí nýtast sum veggtilvegg teppi. Hesi teppislög kunnu bítast upp í ymskar bólk: teppi, har luvinn (slitlagið) er stoypt niður í eitt undirlag av skúmgummi (la-tex), ella teppi, har luvinn er vovin niður í eitt undirlag av biligari tilfari so sum t.d. jute ella polypropylen. Bæði teppislögini fáast við uppskordnari ella ópps-skordnari lykkju. Tey vovnu teppislögini (uttan skúmgummi) krevja meira tíð at framleiða og eru av tí sama dýrari. Tveir av hesum veviháttum nevast »Axminster» og »Wilton». Meðan teppi við skúmgummibakklæðningi eru rættiliga støðug, »liva» tey vovnu teppi eitt sindur har

afurimóti, og hetta má man hava í huga, tá ið tey verða lægd. Teppi við skúmgummirangum mugu ikki leggjast beinleiðis á eitt lakerað gólv, annars vil lakkið við tíðini loysa upp skúmgummieivnið.

Luvinn

Luvinn er tað ovasta lagið á teppinum. Hon verður, sum áður sagt, gjörð burtur úr lykkjum, ið leggjast tætt saman. Hesar kunnu vera uppskornar (plys) ella ópps-skornar (bouclé). Uppskornin luv er bleyt at ganga á og tættari hon er, slitsterkari er hon. Longdin á luvini kann vera ymisk — frá heilt stuttum (velour) til heilt langar traðir (rya). Teppi við stuttari luv er slitsterkari enn teppi við langari luv. Hetta kemur av, at á tí fyrri teppislagnum fer slitið fram á endanum á tráðnum, meðan slitið á tí seinna teppislagnum fer fram á síðuni av tráðnum. Teppi við stuttari luv er eisini lættari at reingera.

Ópps-skornin luv (bouclé) er ikki rættuliga so bleyt at ganga á, sum uppskornin, men hon er har afturimóti slitsterkari og heldur sær longri, av tí at hon ikki so lætt longir seg traðka flata. Hesi teppislögini verða tí ofta nýt á støðum har nógv gongd er. Boucléteppi eru ikki so lætt at reingera sum plysteppi.

Ull

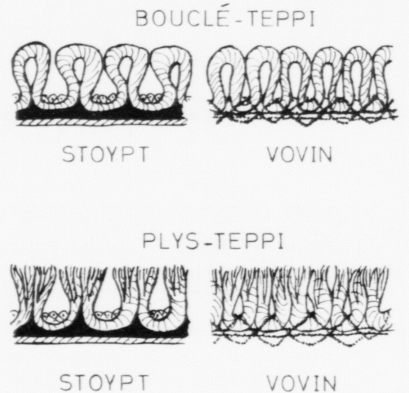
Av natúruvevnum verður ull eina mest nýtt sum luvvevni í gólvteppum. Ull er ógvuliga slitsterk og elastisk, hetta seinna hevur týðning fyrri at luvinn skal vera fœr fyrri at rætta seg upp aftur av trýsti frá fœti og innbúgv. Ull tekur ikki so lætt við turrum skitti og er tí lætt at reingera. Vátur skittur kann tó vera tverligur at reingera. Ull festir ikki við eitt lítið avsviðið petti, har glóðin hevur rakt. Hetta kann síðani bustast burtur.

Nylon

Av teimum syntetiskum ráevnum verður polyamid (nylon) eina mest nýtt sum luvvevni í gólvteppum. Polyamid er ógvuliga slitsterk, tað er rættuliga elastisk, men tað er eitt sindur harðari enn t.d. ull at ganga á. Polyester er eisini eitt syntetisk evni. Tað er bleytari enn polyamid og er slitsterk, men tað er ikki so elastisk sum ull og polyamid, og letur seg tí skjóttari traðka niður. Polypropylen hoyrir eisini til tey syntetisk evni, tað er slitsterkt, men ikki so elastisk sum hini syntetisk evni og verður tí eina mest nýtt sum ranga. Polyacryl er eisini syntetisk og líkast nógv ull í útsjón og bleytileika, tað er ikki so slitsterkt sum hini syntetisk evni, men tað er líka so elastisk sum polyester.

Øll tey syntetisk evni taka lættari við turrum skitti enn ull. Hinvegin tola tey nógv betur vátan skitt. Tey tola ikki gløður, av tí at tilfarið bráðnar, tá ið tað verður hitað upp. Felags fyrri hesi teppislög er, at tey kunnu geva »statistisk elektrisitet». Hetta kann vera nokk so generandi og tí fáast syntetisk teppi, ið eru impregneraði imóti hesum, men henda impregnering slitast av við tíðini. Sum áður sagt, so verður polyamid eina mest nýtt sum ráevni til tey syntetisk gólvteppini. Tó hevur polyamid tann eginleika, at tað tolar ikki so væl söljóssum t.d. polyester, og tí vil tað moyrni við tíðini, har ið ljósið stendur á. Hetta færir so til, at har teppið liggur undir skápum og æðrum innbúgv, verður tað myrkari enn har tað liggur opið.

Av æðrum syntetiskum teppum kunnu nevast »nála-

filta», ið eru tægrir sum verða trýstar saman í eitt lag, og »fæharsflisar», ið eru gjörðar burtur úr syntetiskum evnum og djórahárum. Hetta verður bundið niður í eitt lag av bitumen (asfalt) og niðast er eitt undirlag av polypropylen. Hesar eru ógvuliga slitsterkar og verða tí nýtast á støðum har nógv gongd er sum t.d. í forrætningum og aðrastaðni.

Viskoserayon

Viskose er eitt rættiliga biligt ráevni, tó verður tað ikki so nógv nýtt longur til gólvteppi. Viskose er slitsterkt, men ikki so elastisk. Tað tekur lættari við skitti enn t.d. ull og tað kann vera rættiliga tverligt at reingera. Gløður brenna hol í viskosesteppi.

Kokos

Kokosteppi verða gjörð burtur úr tægnum frá kokosnetini. Teppini eru natúrliga (brúnlig) ella bleikt (gullig). Kokos er ógvulig slitsterkt, men tað er nokk so hart at ganga á. Vátur skittur kann vera tverligur at reingera. Kokosteppi fáast sum vovin ella við slitlagi, ið er stoypt niður í eitt lag av gummi ella skúmgummi. Verður eitt vovið kokosteppi nft, má havast í huga, at tað gevur seg nokk so nógv alt eftir hvussu nógv væta er í luftini. Tí verður tað oftast festi í gólvið við småum stiftum úti við veggirnar. Fyri at beta um henda tvøroleika fáast nú eisini kokosflisar við gummi-ella skúmgummibakklæðningi. Hesar eru heilt støðugar, men nógv dýrari enn tað fyrri slagið. Ein fyrimunur er tað er, at har slitið er mest, kann man byta uppá flisarar, so slitið verður javnt yvir alt gólvið. Tey vovnu kokosteppi í heilum longdum krevja eitt læst undirlag av t.d. jute. Anst má tó eftir at ikki ov nógv væta kemur til jute-evnið, tí tað tædnar ógvuliga nógv av hesum.

Álegging, reingerð o.a.

Bæði syntetisk og ullint teppi kunnu geva statistisk elektrisitet, um luftin er turr nokk. Tó skal luftin verða rættiliga turr (sum t.d. um veturin), aðrenn eitt ullint teppi verður statistisk. Teppi, ið ikki eru impregnerað imóti hesum frammanundan, kunnu hjálpast við at spræna

ein lög av 1/100 »Rodalon» ella »Majoren» og restina vatn. Til hesa viðgerð kann ein vanlig blómukanna nýtast og tað skal 1/2 l til hvarjar 15–20 m². Henda viðgerð heldur sær í einar 3 mánaðir.

Aðrenn eitt teppi verður lagt út, eigur man at vísja sær, at undirlagið er heilt tætt, annars vil tað slitast meira í støðum. Gólv, ið eru lakeraði ella voksaði mugu antin slípast, ella fáa eitt lag av pappi á (talkumpulvur kann eisini nýtast), aðrenn eitt gólvteppi við skúmgummirangum verður lagt á. Annars vil skúmgummieivnið festa seg í gólvið og so við og við terast.

Gólvið eigur altíð at vera heilt turt, man tað eru ikki eitt teppið, ið tola at verða lægd á eitt gólv, ið hevur gólv-hita.

Reingerðingin av gólvteppum fær fram antin við maskinu ella handamegi. Sum reingerðingsevni kann nýtast teppishampoo, ella onnur veik sápa. Teppimaskinurnar busta teppið og spræna sápuvevnið niður í luvinn. Síðani verður skitturin antin bustaður ella sugin upp í maskinuna. Tó tekur henda viðgerð ikki altíð tann skittin, ið situr niðast í luvinum. Vovinn teppi kunnu tædna av hesari viðgerð. Undirlög sum t.d. jute tædna rættiliga nógv, um væta kemur til.

Teppi í køkinum

Tað hevur verið nógv tosað og skrivað um hvørt tað er rætt (eisini heilsuliga) at leggja teppi á í køkinum og t.d. í baðirúminum. Tí hetta er at siga, at eitt teppi t.d. í køkinum fær nógván skitt og matleivdir á seg dagliga, sum ikki kunnu burturbeinast við dustsúgvaranum. Tí má tilfar- ið í teppinum vera av einum slíkum slagi, at tað tolar nógvá reingerð. Og um ikki mikroverur og soppar skulu trívast alt ov væl í tí, eigur tað at verða luftað út í køkinum so ofta sum gjørligt fyrri at luftin ikki skal verða ov vætu- meir (verurnar trívast ikki so væl í turrari luft). Harafturat eigur luftin at vera so stutt sum gjørligt og tilfarið í teppinum eigur at at vera 100% syntetisk (eisini rangan). Verður alt hetta fylgt, visir ein donsk kanning, at tað ikki trívast so nógvá mikroverur í einum slíkum køksteppi, sum onkur kanska kundi hildið.

Fyri at keyparin skal vera fœr fyrri sjálvur at meta um, hvørt dygdin í einum teppi svarar til teir upplýsingar, ið seljarin hevur, fáast tey flestu teppislögini í dag við ymskum dygdarmerkjum, ið geva eina vátan uppá, at tilfar og dygd er í lagi.

4 F-MERKID verður sett á tær vørur, ið limir í Dansk Textilfabrikantforening framleiða. 4 F merkir: Forskning, Fabrikant, Forhandler og Forbruger.

KNUTAMERKID verður sett á tær vørur, ið limir uttanfyri Textilfabrikantforeningen og útlendskar fyrirkætur framleiða.

Bæði slögini eru undir eftirliti av Dansk Textilprøvenævn, ið gevur vissu fyrri, at vørn tolar rimligt slit, söljóss, vætu og reingerð. Á einum fylgisskjalni verður harafturat givið upplýsingar um, úr hverjum tilfari vørn er evnað og hvussu hon eigur at reingerast. Ullint og onnur teppi, ið bera hesi merk, SKULU verða impregnerað imóti mæli.

WOOLMARK-MERKID verður sett á tær vørur, ið eru evnaðar burtur úr nýggjari og reinari ull, t.v.s. óblandaðari ull. Tó er tað loyvt at blanda upp til 5% av tí teir nevna »effektgarner» uppi. Hetta merkID gevur eisini vissu fyrri, at vørn tolar söljóss og mæl.

WOOLBLEND-MERKID verður sett á tær vørur, ið eru evnaðar burtur úr nýggjari ull og einum ávisum %-parti av æðrum tilfari.

INTERTEST-MERKID verður sett á tær vørur, ið ein ávis fyrirkæta vátta fyrri.

VAREFAKTA-MERKID verður sett á tær vørur, ið Dansk Varefakta Nævn hevur góðtikið. Hetta krevur, at vørn uppfyllir nokur ávis krav viðvíkjandi sliti, elastisiteti, litgóðsku og støðarstöðuleika v.m. Á einum fylgisskjalni verður harumframt givið upplýsingar um, í hverjum rúmi vørn hóskar at verða nýtt, og hvussu hon eigur at leggjast og reingerast.